

ИСТОРИЈСКИ ДОКУМЕНАТ ИЗ МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА

ФЕРМАН СУЛТАНА МЕХМЕДА III ИЗ 1587. ГОДИНЕ

Са пропадањем српске државне самосталности у средњем веку, пропадало је и богатство нашег манастира Хиландара. Готово сва властелинства Хиландара ускоро ће постати плен Турака, или су се у оним тежким временима потпуно одвајала од хиландарске власти. Хиландар је тако осиромашео, да се једва могао милостињом издржавати. У различитим временима, кад је за то било услова, Хиландар је поново откупљивао своје раније поседе по Халкидику или око Тахино језера. Неки од тих поседа су и данас својина Хиландара и најважнији су извор за његово издржавање.

Године 1587. био је старешина манастира Хиландара Макарије Топузлил¹ кад је султан Мехмед III објавио овај ферман. У њему цар Мехмед III издаје високу заповест због турског пљачкања манастира Хиландара у Светој Гори. Ми овај ферман доносимо у преводу садашњег нашег проигумана оца Мојсија, који је ферман превео са арапско-персијског језика и покљонио нам превод приликом нашег боравка у Хиландару.

„ Кадији над свим кадијама, и уопште свим духовним и световним властима који заступају нашег Пророка, и уопште све пророке. Ти који судиш сваку парницу свију вера. На сваки начин нека ти је бог на помоћи. Мој драги, светли и велики кадија.

Солунском кадији у свим областима које припадају под Вашу свету руку бог да Вас унапреди и научи.

1. Проф. др Р. Самарцић сматра, у својој књизи „Мехмед паша Соколовић“, да је ова личност српски патријарх Макарије Соколовић, брат Мехмеда наше Соколовића. Проф. Самарцић се, изгледа, користи оригиналним текстом за своју књигу. Мени није, као и проигуману Мојсију, познат други, ранији превод овог фермана.

Овај велики ферман, који је са моје велике стране написан и послат Вама, чим дође у Ваше руке, да се о његовом извршењу постарате. У Оуни-Оросу (Света Гора) послали су једног заступника код мог Величанства и ту-жили Порти у следећем:

ПОВЕСТА

У целој Румелији, у Видину, у Темишвару, у Босни и Херцеговини, које стоје под влашћу мојих окружних начелника, команданта појединих мојих пукова, черибашија који купе данак, спахија који примају спахилук од појединих села, мојих војвода над народним војскама и њихови помоћници и сви они који извршавају моје законе — иступили су од правде и почели да грабе од хришћана све за себе, па чак и наређивали манастирским старешинама да и они спремају (купају) атове за јахање и друго што им треба за издржавање и наредили су да се у свим црквама пале само воштанице свеће, те према овоме дошли су у велику опасност попови и раја, од горе речених мојих власника. Па чак и прости народ — Турци уговорили су се да поповима и раји са непријатнијим речима досаде — неки туже а други сведоче један другом, те тако осуђују невинне хришћане. Овај поступак са хришћанима моја вера и величанство не дозвољавају никако. Зато вам овим ферманом наређујем најстроже да позвете старешине свију манастира, све Ваше подручне начелнике, команданте пукова, черибашије, спахије, војводе и све поглаваре које народ изабере, те да од истих саставите једну велику комисију, која ће имати задатак, кроз божју правду, да контролише јавним и тајним путем ову жалбу хришћана, коју су доставили горе поменути заступници. Ако се докаже да је њихова достава истинита, то најстроже заповедам да се овоме стане на пут и да се овакве прилике више не дешавају.

Ако су горње речене власти одузеле штогод од манастира, да се без икаквог поговора одмах врати манастирима; да се дозволи заступницима манастирским да у име моје могу јахати коње, мазге и облачити њихова разна одела и њихове приходе од вакуфа имају и од народа, да могу слободно руковати и примати; а и Ви хришћанима наредите да што год припада манастиру Хиландару и њиховим заступницима, дају без икаквих изговора, јер за опстанак манастира треба народна помоћ. Ово да објасните хришћанима.

Ово је последња наредба и најстрожа са моје стране, коју као цар Отоманске Царевине и заштитник свију признатих вера дајем. Наређујем да се сада у мојој царевини свака вера слободно исповеда и да стоји под Вашом заштитом, да нико не сме отимати како покретна тако и непокретна манастирска имања хришћанима. Заступници манастирски могу слободно исповедати своју веру хришћанима.

Ако се у поменутој комисији докаже да је неко учинио штету манастирима и ако ко то учини, да се сваки такав човек најстроже казни и да се имена истих кри-

ваца мени пошљу. Немојте да дозволите да ми одсад овакве жалбе долазе.

Овај ферман да прочитате народу и да га предате манастирским заступницима; да га они као своје право чувају.

Ферман од 998. године (1581. године) месеца Рамазана 23-ег, који је издат од наше царевине на речени манастир Хиландар. Ја као Цар потврђујем исти да има важност докле постоји наша турска царевина.

И Вама и по други пут наређујем да овај ферман имате у виду увек и да се о његовом извршењу старате.

Овај ферман издат 4-ог Ребулевела 1004. године од стране султана Мехмеда III у Цариграду.

Потврђујем ја као кадија свима кадијама солунским и румелијским.

*Јусуф Пир
Мухамед Авни, с. р.“*

Оригинал овог царског фермана чува се данас у веома богатој библиотеци манастира Хиландара на Атосу.

Миодраг М. ЈАБИМОВИЋ